

GINTAUTĖ ŽIBĖNIENĖ
VALDONĖ INDRAŠIENĖ

ŠIUOLAIKINĖ DIDAKTIKA

Vadovėlis

VALSTYBĖS ĮMONĖ
REGISTRŲ CENTRAS

Vilnius, 2017

Rekomendavo spausdinti:

Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakulteto Edukologijos katedra
(2017 m. birželio 19 d. posėdžio protokolo Nr. PD K2-6),

Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto Taryba
(2017 m. birželio 21 d. posėdžio protokolo Nr. 1ESDI-9),

Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto
Pedagogikos studijų programos 2017 m. birželio 26 d. posėdžio protokolo Nr. 10K-115,

Mykolo Romerio universiteto mokslinių ir mokomųjų leidinių aprobavimo leidybai
komisija (2017 m. liepos 17 d. posėdžio protokolo Nr. 2L-18).

Recenzavo:

prof. habil. dr. MARIJONA BARKAUSKAITĖ (Lietuvos edukologijos universitetas),

prof. habil. dr. MARGARITA TERSEVIČIENĖ (Vytauto Didžiojo universitetas),

doc. dr. GRAŽINA ŠMITIENĖ (Klaipėdos universitetas),

prof. dr. LORETA ŽADEIKAITĖ (Lietuvos edukologijos universitetas),

prof. dr. VAIVA ZUZEVIČIUTĖ (Mykolo Romerio universitetas).

4.3. Savęs vertinimas (įsivertinimas) ugdymo procese

Samprata ir aktualumas. Vertinimas turėtų suteikti mokiniui informacijos apie jo pažangumą, mokymosi silpnybes ir stiprybes, didinti motyvaciją, nukreiptą ne į pažymį, kaip mokymosi tikslą, o į gebėjimų sklaidą, asmenybės, orientuotos į nuolatinį mokymąsi, ugdymą. Siekiant tikslo, kad kitų vertinimas palengva peraugtų į savęs vertinimą, svarbu nuo mažens pratinti vaiką pačiam save vertinti. Vadinasi, veiksmingas vertinimas sudaro sąlygas mokiniui pačiam lavinti savęs vertinimo įgūdžius.

Kaip pabrėžia I. Bartusevičienė ir L. Rupšienė (2010)⁴⁵⁸, naujam mokymosi paradigmai būdinga tai, kad vertinimas tampa svarbiausia mokymosi priemone ir į periodinį studentų pasiekimų vertinimą yra įtraukiamas pats studentas. Jo įsivertinimas gali apimti savęs vertinimo ir testavimo, refleksijos bei kitus procesus, kurie padėtų priimti pagrįstą sprendimą.

Savęs vertinimas yra svarbiausias mokymosi proceso etapas. Daugelis lavinusiųjų savęs vertinimo gebėjimus patvirtino, kad svarbiausias ir sunkiausias uždavinys – išmokyti mokinius galvoti apie savo darbą taikant tikslo siekimo sąvokas. *Sadler, 1998. Iš: Vertinimas ugdymo procese, 2006*⁴⁵⁹

Besimokančiųjų įtraukimo į vertinimą būtinybę pabrėžia svarbiausi vertinimo principai – pagal vertinimo atvirumo ir skaidrumo principą, besimokantysis turi iš anksto žinoti vertinimo taisykles ir kriterijus, aktyviai dalyvauti planuojant ir atliekant vertinimą. Ir pačiam mokiniui labai svarbu žinoti, ką ir kaip jis išmoko ar kokių klaidų padarė, todėl, anot V. Rajecko (1999)⁴⁶⁰, svarbu mokyti analizuoti savo veiklos rezultatus ir kritiškai juos vertinti. Vadinasi, savęs vertinimo įgūdžius mokiniai lavina mokydamiesi įvertinti savo žingsnius ir pasinaudoti savo pastangų galimybėmis.

Savęs vertinimas skatina mokinius įvertinti ir suvokti savo mokymosi tikslus, daugiau dėmesio skirti mokymosi analizei, informuoja mokytojus, kokių žinių ir gebėjimų jiems trūksta, didina mokinių mokymosi motyvaciją (*Nezvalova, 2009*)⁴⁶¹.

Savęs vertinimas (įsivertinimas) – tai procesas, kai pats besimokantysis, remdamasis savistaba ir savianalize, sprendžia apie savo daromą pažangą ir dabartinius pasiekimus, juos lygina su ankstesniaisiais, numato tolesnius mokymosi tikslus ir jų siekimo strategijas.

⁴⁵⁸ BARTUSEVIČIENĖ, I.; RUPŠIENĖ, L. Studentų pasiekimų periodinis vertinimas kaip socialinio aktyvumo ugdymo prielaida mokymo / mokymosi paradigmos kaitos sąlygomis (socialinės pedagogikos studijų programų atvejis). *Socialinis ugdymas*, 12 (23), 2010, p. 22.

⁴⁵⁹ Vertinimas ugdymo procese: knyga mokytojams. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras, 2006, p. 53.

⁴⁶⁰ RAJECKAS, V. Mokymo organizavimas. Kaunas: Šviesa, 1999, p. 277.

⁴⁶¹ NEZVALOVA, D. Self-evaluation and self-assessment in science teacher training. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 2(2), 2009, p. 31.

Mokymosi paradigmoje mokinio savęs vertinimas yra svarbus mokymosi proceso etapas, nes toks vertinimas padeda jam geriau suvokti savo pažangą ir pačiam atsakyti už mokymosi procesą bei jo rezultatus. Savęs vertinimas apima veiklos procesų apmąstymą, nustatant ateityje tobulintinas sritis; būtinas mokinių nuoširdumas.

Savęs ir kolegų vertinimas labai pagerina mokinių pasiekiamus rezultatus, nes jie pradeda geriau suvokti mokymosi tikslus ir suprasti studijuojamą dalyką, sužino kitus galimus sprendimo variantus, prisiima atsakomybę už savo tobulėjimą.

Petty, 2006⁴⁶²

Savęs vertinimo skatinimas. Savęs vertinimą atlieka pats besimokantis asmuo. Įsivertinimas turėtų būti tikslingas procesas, aiškiai išsąmoninus jo reikalingumą. Įsivertinimo tikslą besimokantysis gali numatyti pats arba perimti iš kitų (pvz., mokytojas ar dėstytojas paskatina besimokantįjį pagal tam tikrus kriterijus įsivertinti kokią nors gebėjimą ar atliktą užduotį). Kitaip tariant, mokinių savęs vertinimas yra svarbiausias ugdymo proceso etapas. Supratimas, kokių žinių ir įgūdžių reikės ateityje, mokėjimas palyginti savo darbo būdus, išgales ir rezultatus su kitų bei padaryti tinkamas išvadas, ko jam pačiam trūksta ar kuo būtų galima padėti kitam – svarbiausi savęs ugdymo rezultatai.

G. Petty (2006)⁴⁶³ teigia, kad besimokantieji galėtų save vertinti remdamiesi pateiktais pavyzdiniais atsakymais ar išspręstais uždaviniais, be to, savo darbus jie galėtų vertinti ir pagal pačių sukurtus ar mokytojo prieš atliekant užduotį nurodytus vertinimo kriterijus. Autorius pabrėžia kolegų (besimokantieji vertina vieni kitus) vertinimo svarbą, ir teigia, kad tokį vertinimą galima taikyti bet kokio lygio švietimo įstaigoje.

Taikant įsivertinimą svarbu:

– įsivertinimo svarbos pagrindimas;	– įsivertinimo kriterijų taikymas;
– pasirengimas įsivertinimui;	– įsivertinimo tikslo įvardijimas;
– įsivertinimo rezultatų aptarimas;	– sistemingumas, nuoseklumas.

Kai besimokantieji išmoka įsivertinti, jie gali patys sau vadovauti ir kontroliuoti savo veiklą, t. y. išsiugdo gebėjimą dirbti metakognityviu lygmeniu (*Vertinimas ugdymo procese*, 2006)⁴⁶⁴.

Savęs vertinimas atitinka aktyvaus besimokančiojo sampratą ugdymo procese, tai būtinas kognityvinio ir refleksyvaus mokymo etapas (įsivertinimas gali būti taikomas prieš refleksiją, grįžtamąjį ryšį), jis padeda mokymo proceso dalyviams sėkmingiau bendrauti.

Įsivertinimas turėtų būti sistemingas, nuoseklus ir objektyvus, pagrįstas savikritika ir nuoširdžiu siekiu pamatyti tobulintinus dalykus.

⁴⁶² PETTY, G. Šiuolaikinis mokymas: praktinis vadovas. Vilnius: Tyto Alba, 2006, p. 558.

⁴⁶³ *Ibid.*, p. 557.

⁴⁶⁴ Vertinimas ugdymo procese: knyga mokytojams, p. 53.